

Miljöövervakningen

– en viktig pusselbit i havsmiljöarbetet

ANNA JÖBORN, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN & MANUELA NOTTER, NATURVÅRDSVERKET

För ett drygt år sedan omorganiserades de nationella myndigheterna som ansvarar för Sveriges havsmiljöövervakning. Numera är det Naturvårdsverket som samordnar miljöövervakningen i sin helhet medan den nystartade Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för övervakningen av akvatiska resurser. Havs- och vattenmyndigheten har även tagit över Fiskeriverkets fiskförvaltningsansvar inklusive datainsamling för fisk.

■ Sverige är ett land omgivet av hav, med en lång tradition att livnära sig på vad havet

kan ge. Att det finns böljande ålgräsängar och tångskogar runt Sveriges kuster som fungerar som yngelkammare för fisk och andra smådjur är dock inget vi omedelbart ser framför oss när vi spanar ut över en blågrå vattenspegel. Därför är en av våra viktigaste uppgifter att se till att dessa värdefulla ekosystem kartläggs och visualiseras så att de värden som finns under ytan beskrivs på ett begripligt sätt. Miljöövervakningen och den regelbundna rapporteringen om miljötillståndet i kust- och havsområden utgör viktiga pusselbitar i detta arbete. Under de närmsta åren kommer

Sverige under ledning av Havs- och vattenmyndigheten att genomföra EU:s havsmiljödirektiv liksom införa planering av våra havsområden. Detta arbete är nödvändigt för att vi ska kunna navigera rätt bland de ökande anspråken.

[En gemensam kunskapsbank](#)

År efter år bygger vi i Sverige upp vår gemensamma kunskapsbank om havsmiljön. Målet är att alla som vill enkelt ska kunna komma åt informationen via hemsidor, portaler och databaser. Just nu jobbar Naturvårdsverket och Havs- och

vattenmyndigheten intensivt med att öka tillgängligheten av all data och information som tas fram och som finansieras av svenska skattemedel. Den här utvecklingen drivs på ytterligare genom implementeringen av ett antal EU-direktiv, exempelvis Inspire som syftar till att bygga upp en miljödatabas med lägesbunden information från hela Europa.

Men det räcker inte med att data och information är enkelt tillgängliga. Det är också viktigt att vi ställer relevanta frågor och därefter mäter rätt saker för att kunna svara på dessa frågor. Därtill är det viktigt att sammanställa, analysera och kommunicera resultaten för att de ska kunna bidra till att skapa verklig nytta. Här återstår mycket arbete.

Den nationella miljöövervakningen

Den nationella miljöövervakningen som utgör grunden till artiklarna i rapporten Havet, har som syfte att kontinuerligt, år efter år, följa utvecklingen. Beskrivningar av miljötillståndet är viktiga för att kunna göra jämförelser och spåra förändringar över tid. Detta för att öka sannolikheten att upptäcka avvikelser som annars hade gått oss omärkt förbi. Rapporten Havet är för närvarande en av de viktigaste kanalerna

för att samlat kommunicera om miljötillståndet i kust- och havsområden.

Vad gör vi när något oväntat händer?

Under sommaren 2012 skickade länsstyrelsen och regionen i Skåne en skrivelse till regeringen där man slog larm om miljöproblem i Hanöbukten. Det hade då signalerats om minskat kustnära fiske, eventuell näringsbrist, sårskador på fisk och säl, återkommande hög dödlighet hos kustlevande fågel och ökade halter av humus i tillrinnande vattendrag.

Det är i sådana lägen, där problembilden är komplex och svårfångad, som det blir tydligt att det finns behov av kapacitet att göra mer avancerade analyser. För att komma vidare är det nödvändigt att myndigheter och forskare samarbetar för att identifiera de bakomliggande orsakerna och systematiskt arbeta för att skapa bättre förutsättningar för åtgärder. Samarbetet behöver stärkas ytterligare framöver för att vi ska kunna ta oss an de stora miljöutmaningarna. I detta arbete är de organisationer som utför miljöövervakning och forskarnätverk, såsom Havsmiljöinstitutet, en viktig resurs för de nationella myndigheterna.

Hitta rätt bland myndigheterna

I miljöövervakningen har de nationella förvaltningsmyndigheterna lite olika roller. Naturvårdsverket har en samordnande roll för hela den nationella miljöövervakningen. Naturvårdsverket har också kvar huvudansvaret för övervakning av fåglar och miljögifter oberoende av var de finns. Miljögiftsövervakningen finns samlad på enheten för avfall och kemikalier och på avdelningen för analys och forskning.

Havs- och vattenmyndighetens enhet för miljöövervakning och datainsamling ansvarar för miljöövervakning i akvatiska miljöer, det vill säga både hav, sjöar, vattendrag och grundvatten.

Länsstyrelserna ansvarar för den regionala miljöövervakningen, som är samordnad med den nationella.

KONTAKTUPPGIFTER

och mer information om vem som ansvarar för vilka frågor finns på följande webbsidor:
www.naturvardsverket.se
www.havochvatten.se

Foto: Karl Lundström

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN

– en del av regeringens satsning på bättre havs- och vattenmiljö

Havs- och vattenmyndigheten är en nationell miljömyndighet som ska se till att våra sjöar, vattendrag och hav nyttjas på ett hållbart sätt, att den goda miljön bevaras och att områden med dålig miljö restaureras. Det finns många som jobbar för bättre havs- och vattenmiljö och många som bedriver verksamhet som både påverkar miljön och är beroende av den. Havs- och vattenmyndigheten har regeringens uppdrag att samla, stödja och driva på alla dessa aktörer, så att målen för svensk vattenpolitik uppnås.

Hårda fakta och mjuka värden

En viktig del av Havs- och vattenmyndighetens arbete är att samla kunskap. Myndigheten analyserar vilken kunskap som behövs för att lösa uppdraget och beställer forskning, provtagning, undersökningar, studier och statistik från andra myndigheter, universitet och konsulter. Myndigheten utvärderar resultat och ser sedan till att kunskapen kan omsättas i såväl Havs- och vattenmyndighetens egen, som andras verksamhet. Tillsammans med Naturvårdsverket finansierar Havs- och vattenmyndigheten också forskning. Två aktuella forskningsprogram med inriktning mot vatten är Waters och Speqs, som båda koordineras av Havsmiljöinstitutet.

Havs- och vattenmyndigheten arbetar

också mycket med att samla intressenter, skapa dialog och engagera alla som är berörda i arbetet. När målet är att nyttja havet som resurs på ett hållbart sätt, är det viktigt att få med dem som berörs. Möjligheten ökar att identifiera hinder, kartlägga konflikter och incitament som kan leda till förändring. Genom delaktighet skapar man också bättre förutsättning för att nya regler efterlevs.

Lagar, avtal och tillsyn

Men för att uppnå en hög efterlevnad krävs också en viss nivå av tillsyn. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna de myndigheter som utför den operativa kontrollen av bland annat enskilda avlopp, dricksvattenskydd och fiske. Havs- och vattenmyndigheten utvärderar och utvecklar metoder. När det gäller yrkesfisket har myndigheten även ett operativt ansvar, att kontrollera landningar och kontinuerligt hålla reda på hur mycket fisk som tas upp.

Det finns många lagar och regler som styr hur vi ska handskas med våra vatten. En del av dem är nationella men det krävs internationellt samarbete även för att lyckas med nationella mål. EU:s direktiv och internationella konventioner är viktiga, både att kunna påverka och att leva upp till. Sverige samarbetar också med andra länder genom internationella avtal. Havs-

och vattenmyndigheten ansvarar för att Sverige uppfyller sina åtaganden av de internationella konventioner och avtal som rör vattenmiljö och tar även fram underlag inför förhandlingar på internationell nivå.

Fördelar skattepengar till miljöprojekt

Havs- och vattenmyndigheten fördelar också regeringens särskilda anslag för havs- och vattenmiljö som bland annat finansierar länsstyrelsernas arbete med åtgärder. Det kan vara lokala fiskevårds- och vattenvårdsprojekt, kalkning av sjöar och vattendrag, fisketillsyn, insatser för hotade arter och för biologisk mångfald, klimatanpassning, städning av stränder, inventeringar och genomförande av ny teknik för åtgärder. År 2012 fördelades drygt 800 miljoner kronor till olika insatser.

FAKTA

Havs- och Vattenmyndigheten

Bildades: 1 juli 2011

Huvudkontor: Göteborg. Kontor i Simrishamn, Karlskrona, Kungshamn och Frölunda

Antal anställda: ca 250 personer

Generaldirektör: Björn Risinger

Total budget 2012: 1 033 miljoner kr, varav 188 miljoner kr är förvaltningsanslag och 845 miljoner kr fördelas till olika insatser.

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN

Kunskapsavdelningen

Enheten för miljöövervakning och datainsamling

Enheten för analys och forskning

IT-enheten

Fartygsenheten

Planeringsavdelningen

Vattenförvaltningsenheten

Havsförvaltningsenheten

Havsplaneringsenheten

Internationella enheten

Åtgärdsavdelningen

Enheten för biologisk mångfald och fiske

Enheten för god vattenkvalitet

Enheten för hållbart nyttjande och maritima frågor

Enheten för tillståndsprövning & statsbidrag

Tillsynsavdelningen

Enheten för tillsynsutveckling

Fiskerikontrollenheten

Juridiska enheten